

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 7/2003 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen samt till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 14 oktober 2003 en proposition med förslag till lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen samt till vissa lagar som har samband med den (RP 88/2003 rd) till lagutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (GrUU 18/2003 rd) ingår som bilaga i detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningssekreterare Tanja Innanen och lagstiftningssekreterare Mikko Monto, justitieministeriet
- biträdande justitieombudsman Ilkka Rautio, riksdagens justitieombudsmans kansli
- polisöverinspektör Robin Lardot, inrikesministeriet
- justitieråd Gustaf Möller, högsta domstolen

- förvaltningschef Kari Turtiainen, Uleåborgs tingsrätt
- statsåklagare Raija Toiviainen, Riksåklagarämbetet
- ledande häradsåklagare Eva Lindblad, åklagarämbetet i Uleåborgs härad
- jurist Jouko Pietilä, Brottspåföljdsverket
- kriminalöverinspektör Markku Ryymin, Centralkriminalpolisen
- advokat Matti Nurmela, Finlands Advokatförbund
- professor Dan Frände
- professor Pekka Koskinen
- professor Raimo Lahti
- juris kandidat, forskare Juha Sihto.

Dessutom har utskottet fått skriftligt utlåtande från professor Ari-Matti Nuutila.

Samband med andra handlingar

Lagförslag 1 i propositionen bygger på Europeiska unionens råds rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. Grundlagsutskottet och lagutskottet har lämnat utlåtande om rambeslutet i beredningsfasen (GrUU 42/2001 rd och LaUU 21/2001 rd — U 66/2001 rd).

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen. Dessutom föreslår regeringen ändringar i lagen om utlämning för brott, lagen om utlämning för brott Finland och de övriga nordiska länderna emellan och lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder. Genom lagarna genomförs ett rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna.

I lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen föreslås ingå de bestämmelser om utlämning för brott som rambeslutet förutsätter. Lagen har bestämmelser om såväl utlämningsförfarandet som de materiella förutsättningarna för

utlämning. Enligt förslaget fattas beslut om utlämning för brott till de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen av Helsingfors, Kuopio, Uleåborgs och Tammerfors tingsrätter. Ett utlämningsärende behandlas i tingsrätten på framställning av en åklagare vid åklagarämbetet i de nämnda städernas härader. Tingsrättens beslut kan överklagas hos högsta domstolen.

Finska medborgare kan enligt förslaget utlämnas till en annan medlemsstat på samma villkor som andra personer. Utlämningen av egna medborgare kan dock villkoras med att en finsk medborgare alltid ska ha möjlighet att i Finland avtjäna ett frihetsstraff som dömts ut i en annan medlemsstat.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2004 i enlighet med rambeslutet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Principerna bakom lagförslaget

Europeiska unionens råd antog i juni 2002 ett rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. Rambeslutet utgör ett led i det rättsliga samarbetet i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och bygger på artikel 31 a och 31 b samt artikel 34.2 b avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen. Enligt den sistnämnda bestämmelsen är rambeslutet bindande för medlemsstaterna när det gäller de resultat som ska uppnås men överläter åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt. I propositionen föreslås att rambeslutet sätts i kraft genom en särskild lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlems-

staterna i Europeiska unionen (*europeiska utlämningslagen*). Den föreslagna lagen följer inte rambeslutets terminologi utan håller sig till begrepp som används i vår gällande utlämningslagstiftning.

Av skäl 2 i ingressen till rambeslutet framgår det att rambeslutet bygger på den *princip om ömsesidigt erkännande* som avses i slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors 1999. Lika så ålägger artikel 1.2 i rambeslutet medlemsstaterna att verkställa varje europeisk arresteringsorder "i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut". Utskottet menar att principen om ömsesidigt erkännande utgör den generella plattformen för medlemsstaternas rättsliga samarbete, men att det i sig inte går att dra några vittgående normativa slutsatser av detta. Principen om ömsesidigt erkännande sätter alltså inga strikta gränser för lagstiftarens prövning när enstaka europeiska lagstiftningsinstrument sätts i kraft. Därför godkänner utskottet den lösning regeringen stannat för i propositionen, nämligen att den nödvändiga nya lagstiftningen i mån av möjlighet sam-

ordnas med den redan existerande nationella lagstiftningen.

Den föreslagna lagen kontra den gällande utlämningslagstiftningen

Den nu föreslagna europeiska utlämningslagen innebär att det kommer att finnas bestämmelser om utlämning med anledning av brott i tre olika lagar. Det regelverk som tillämpas mellan Europeiska unionens medlemsstater har trots allt så många särdrag jämfört med det traditionella utlämningsförfarandet att det är motiverat med en särskild lag. Nackdelen med lösningen är att det blir rätt svårt att gestalta hur de olika lagarna förhåller sig till varandra. Detta kommer att vara fallet särskilt i relationerna mellan Finland och Sverige och mellan Finland och Danmark. Där är det tänkt att lagen om utlämning för brott Finland och de övriga nordiska länderna emellan (270/1960, *nordiska utlämningslagen*) primärt ska tillämpas men i vissa fall kan också europeiska utlämningslagen komma i fråga.

När samtliga nordiska EU-stater fått ett regelverk av samma slag som vår europeiska utlämningslag torde det tvivelsutan uppstå ett behov att se över den nordiska utlämningslagen. I det sammanhanget vore det enligt lagutskottet med hänsyn till individens rättssäkerhet motiverat att omforma utlämningsförfarandet mellan de nordiska länderna så att det är en domstol som beslutar om utlämningen.

Behörighetsfrågan

Till de centrala lösningarna visavi europeiska utlämningslagens struktur hör att behandlingen av ärenden som gäller begäran om utlämning koncentrerats till fyra tingsrätter, att beslut av tingsrätten får överklagas direkt hos högsta domstolen och att åklagaren givits en central roll i förfarandet. Inom ramen för europeiska utlämningslagen har man ansett det motiverat att låta endast ett fåtal tingsrätter ha rätt att besluta i utlämningsärenden, eftersom man räknar med att det inte kommer att finnas särskilt mycket av ärenden som faller inom lagens räckvidd. De behöriga tingsrätterna har enligt propositionsmotiven (s. 29/II) valts på grund av storleken och det

geografiska läget. Lösningen kan åtminstone i initialskedet anses motiverad, menar utskottet. Men det kan bli aktuellt med en nybedömning om utvidgningen av unionen ger anledning till det.

Begränsningen av antalet behöriga tingsrätter kan i bästa fall generera speciell erfarenhet vid dessa domstolar att behandla ärenden enligt europeiska utlämningslagen. Med tanke på specialiseringen bör dessa ärenden såvitt möjligt alltid anförtros samma domare vid de behöriga tingsrätterna, understryker utskottet. Faktorer som talar för att besluten ska kunna överklagas direkt hos högsta domstolen är dels behovet av att garantera en enhetlig rättspraxis, dels att högsta domstolen redan i samband med tillämpningen av de gällande bestämmelserna hunnit samla på sig ett visst mått av sakkunskap på utlämningsärenden.

Åklagarens centrala roll i förfarandet enligt europeiska utlämningslagen har i propositionen (s. 35/I) motiverats med att eftersom åklagarna bereder utlämningsärenden är det befogat att också ge dem rätt att ansvara för användningen av tvångsmedel. Ett annat argument för den föreslagna lösningen är att åklagaren såvitt möjligt snabbt ska involveras i behandlingen av ett ärende. Med hänsyn till det sammanhållna system europeiska utlämningslagen utgör är de relaterade omständigheterna enligt utskottets mening godtagbara och tungt vägande skäl för den föreslagna lösningen visavi behörigheten. Enligt utredning till utskottet kommer åklagarväsendet att gå iland med de uppgifter lagen ålägger dem utan att det behöver skapas ett beredskapssystem för ändamålet.

Individens rättssäkerhet

Utskottet har gjort sin bedömning av europeiska utlämningslagen särskilt med hänsyn till vilka instrument lagen erbjuder för att förhindra att beslutet blir oskäligt för en person som begärs utlämnad från Finland. Två saker som väger särskilt tungt i detta sammanhang är grunderna för förvägrande enligt 5 och 6 § och den i 47 § föreskrivna möjligheten att senarelägga verkställigheten av ett beslut om utlämning. För att oskäli-

ga beslut ska kunna undvikas är det, menar utskottet, viktigt att ta fasta på lagrummens lydelse men också fasta avseende vid de normer som ska iaktas i tolkningen. Särskilt viktiga blir dessa normer vid tillämpningen av de ovillkorliga grunderna för förvägrande enligt 5 § 6 punkten. Utlämning ska, som det sägs i bestämmelsen, förvägras om det finns grundad anledning att misstänka att den som begärs utlämnad blir utsatt för förföljelse som riktar sig mot hans eller hennes liv eller frihet eller annan förföljelse av orsaker som räknas upp i lagrummet, eller om det med fog kan antas att hans eller hennes mänskliga rättigheter eller i grundlagen tryggade rättsskydd, yttrandefrihet eller föreningsfrihet kränks. Det här är en bestämmelse som enligt propositionen (s. 22/I) blir aktuell ytterst sällan och som ska tillämpas med största försiktighet. Den utgångspunkt propositionen valt för tolkningen tar enligt utskottets mening inte tillräcklig hänsyn till individens rättsskydd och kan bidra till att bestämmelsen de facto helt tappar sin betydelse. Därför är det ytterst angeläget, menar utskottet, att som utgångspunkt för tillämpningen av bestämmelsen tas en från personens situation och omständigheter utgående bedömning av om det eventuellt finns risk för att den berördes grundläggande fri- och rättigheter eller mänskliga rättigheter kränks om utlämning tillåts. En sådan individcentrerad tolkningsattityd som väger in de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är enligt utskottets mening också viktig när den av prövning beroende grunden för förvägrande i 6 § 6 punkten tillämpas och när beslut fattas med stöd av 47 § om senareläggning av verkställighet.

Utskottet vill alldeles särskilt fästa uppmärksamheten på att 5 § 6 punkten kräver att utlämning ska förvägras om det med fog kan antas att bl.a. det i grundlagen tryggade rättsskyddet kränks för den som begärs utlämnad. Hänvisningen avser grundlagens 21 §, där det i 1 mom. bl.a. står att var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag och där 2 mom.

räknar upp en lång rad kännetecken på en rättvis rättegång. Sammantaget innebär dessa bestämmelser att den i 5 § 6 punkten avsedda grunden för förvägrande blir tillämplig så snart det finns grundad anledning att misstänka att den som begärs utlämnad eventuellt inte får en rättvis rättegång i den andra staten. Avvägningen bör enligt utskottets mening göras med hänsyn till hur långdragen processen i huvudsaken kan tänkas bli.

Utskottet har också uppmärksammat att finska medborgare eller utlämningar som är varaktigt bosatta här kan behöva rättslig hjälp för sin sak om en annan medlemsstat begär dem utlämnade. Trots antagandet att rättslig hjälp ska tillhandahållas enligt respektive medlemsstats lagstiftning, ges det nödvändigtvis inte vattentäta garantier för att så sker. Därför vill utskottet påminna om 23 § 2 mom. i rättshjälpslagen (257/2002), där det sägs att justitieministeriet för ett ärende som behandlas utomlands av särskilt vägande skäl kan bevilja en mera omfattande rättshjälp än allmän juridisk rådgivning. I dessa ärenden bestämmer justitieministeriet de nödvändiga arvoden och ersättningar som ska betalas av statens medel. Utskottet påpekar att justitieministeriet genom att vid behov tillämpa denna bestämmelse ska se till att en till en annan medlemsstat utlämnad finsk medborgare eller här varaktigt bosatt utlämning inte blir utan den rättsliga hjälp han eller hon behöver.

Detaljmotivering

1. Lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

1 §. Tillämpningsområde. Utskottet föreslår en språklig ändring i paragrafen, ändringen påverkar inte den svenska texten.

3 §. Utlämning utan kontroll av dubbel straffbarhet. Utlämning kan enligt 1 mom. beviljas utan kontroll av dubbel straffbarhet, om gärningen enligt den ansökande medlemsstatens lagstiftning är en gärning som ingår i förteckningen

i 2 mom. och det strängaste straffet för gärning enligt lagstiftningen i medlemsstaten i fråga är ett frihetsstraff på minst tre år. Av propositionsmotiven (s. 17/II) framgår det att när det gäller verkställighet av frihetsstraff krävs för utlämning dessutom att den påföljd som har dömts ut är ett frihetsstraff på minst fyra månader, såsom föreskrivs i 2 § 2 mom. Detta är något som uttryckligen bör nämnas i lagen, anser utskottet. Därför föreslår utskottet att 1 mom. kompletteras med en mening om utlämning för verkställighet av frihetsstraff.

I 2 mom. räknas de brottyper upp för vilka utlämning ska beviljas om straffbarhetskriteriet i bestämmelsen uppfylls. Detta oavsett om gärningen är ett brott enligt finsk lag eller inte. Utskottet vill understryka att det slopade kravet på dubbel straffbarhet inte innebär att domstolarna inte tillåts undersöka någon som helst fråga i anknytning till tillämpningen av paragrafen, om de har grundad anledning att betvivla att de uppgifter den ansökande medlemsstaten lämnat är riktiga. Som det påpekas i motiven (s. 17/I) får domstolen i ett sådant fall pröva om den gärning som ligger till grund för framställningen enligt lagstiftningen i den ansökande medlemsstaten är en sådan gärning som ingår i förteckningen i 2 mom. och om ett frihetsstraff som uppfyller kriterierna i paragrafen kan följa på gärningen enligt medlemsstatens lagstiftning.

5 §. Ovillkorliga grunder för förvägrande. I den sista punkten i förteckningen över ovillkorliga grunder för förvägrande ingår en bestämmelse som tillåter att utlämning förvägras av i bestämmelsen nämnda orsaker med anknytning till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Lagrummets lydelse är avsedd att täcka de ovan nämnda skälen i ett vidsträckt perspektiv. Trots det framhåller grundlagsutskottet i sitt utlåtande att det vore skäl att överväga om dödsstraff, tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling borde nämnas i bestämmelsen. Saken är av så stor principiell betydelse att det är helt befogat att komplettera 6 punkten med en sådan bestämmelse, menar lagutskottet. Däremot be-

höver omänsklig eller förnedrande behandling inte nämnas särskilt, utan i stället föreslår utskottet samma uttryck som grundlagens 9 § 4 mom., nämligen "någon annan behandling som kränker människovärdet".

Grundlagsutskottet anser det inte heller korrekt att lagen inte medger något annat sätt att förhindra utlämningen av t.ex. en allvarligt och kroniskt sjuk person än att senarelägga verkställigheten av utlämningsbeslutet. Därför föreslår grundlagsutskottet att det ännu bör övervägas om en bestämmelse lik 8 § i lagen om utlämning för brott (456/1970) kunde skrivas in i lagen. Lagutskottet föreslår att en sådan bestämmelse läggs till paragrafen i form av ett nytt 2 mom. Eftersom verkställigheten kan senareläggas med stöd av 47 § i de fall då utlämningen skulle vara oskälig av humanitära skäl, bör grunden för förvägrande tillämpas bara när oskäligheten inte kan undanröjas genom att senarelägga verkställigheten.

Lagutskottet vill också påminna om grundlagsutskottets anmärkning att hänsyn måste tas till konventionen om barnets rättigheter när lagen tillämpas på personer som fyllt 15 men inte 18 år. Lagutskottet håller med grundlagsutskottet om att detta kan innebära att verkställigheten av ett beslut om utlämning senareläggs i enlighet med 47 § eller att utlämning förvägras i synnerhet med stöd av det nya 2 mom. som föreslås i 5 §.

6 §. Av prövning beroende grunder för förvägrande. Enligt 6 punkten kan utlämning förvägras, om framställningen gäller verkställighet av ett frihetsstraff och den som begärs utlämnad är varaktigt bosatt i Finland och anhåller om att få avtjäna frihetsstraffet i Finland, och det på grund av hans eller hennes personliga förhållanden eller av något annat särskilt skäl är motiverat att frihetsstraffet avtjänas här.

Med hänvisning till utlåtandet från grundlagsutskottet understryker lagutskottet att denna grund för förvägrande ska tillämpas särskilt med hänsyn till skyddet för familjeliv i artikel 8 i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

9 §. *Villkor som gäller utevarodom.* Utskottet föreslår en språklig korrigerings i paragrafen. Ändringen påverkar inte den svenska texten.

12 §. *Behöriga åklagare.* I paragrafen föreskrivs att åklagarna vid åklagarämbetet i Helsingfors, Kuopio-regionens, Uleåborgs och Tammerfors härad är behöriga att sköta de åklagaruppgifter som avses i denna lag.

I 6 § i lagen om häradsåklagare (195/1996) föreskrivs det att häradsåklagarna inom en tingsrätts domkrets är behöriga att sköta åklagaruppgifter i de ärenden i vilka tingsrätten är behörig. Enligt 5 § 2 mom. i samma lag kan justitieministeriet för en ändamålsenlig organisering av det lokala åklagarväsendet bestämma att åklagarämbetena i olika härader eller olika häradsämbetens åklagaravdelningar ska sköta åklagaruppgifter i samarbete. Justitieministeriet utfärdade följaktligen i september 2002 en föreskrift om åklagarenheternas samarbetsområden. För att åklagarresurserna inom hela samarbetsområdet ska kunna nyttiggöras också i uppdrag enligt denna lag, föreslår utskottet att paragrafens lydelse anpassas efter 6 § i lagen om häradsåklagare.

20 §. *Rätt till biträde och försvarare.* Om den som begärs utlämnad begär det, ska enligt 2 mom. för honom eller henne förordnas en försvarare. Av propositionsmotiven (s. 38/I) framgår det att 2 kap. 1 § 3 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) ska tillämpas på förordnande av en försvarare på tjänstens vägnar. För att inga tvivel ska råda om saken bör detta också framgå av paragrafens text och därför föreslår utskottet en omformulering av 2 mom.

21 §. *Underrättelser och förfrågningar till den som begärs utlämnad.* Enligt paragrafen ska den som begärs utlämnad bl.a. tillfrågas om han eller hon anser att de grunder för förvägrande eller de villkor som anges i den föreslagna lagen kan tillämpas i saken.

I 8 § sägs det att när det beslutas om utlämning av en finsk medborgare för att åtgärder för väckande av åtal ska kunna vidtas, ska som villkor för utlämningen ställas att den utlämnade

omedelbart efter att domen har vunnit laga kraft återsänds till Finland för att avtjäna ett eventuellt frihetsstraff som har dömts ut, om personen i fråga i samband med behandlingen av utlämningsärendet har anhållit om att få avtjäna straffet i Finland. Enligt 2 mom. i samma paragraf kan ett likadant villkor ställas också för utlämningen av en i Finland varaktigt bosatt utlämning. Det kan också finnas en koppling mellan begäran att få avtjäna straffet i Finland och grunderna för förvägrande enligt 5 eller 6 §. För den som begärs utlämnad är detta en ytterst angelägen sak och därför föreslår utskottet att central-kriminalpolisen i paragrafen uttryckligen ska åläggas att fråga den som begärs utlämnad om han eller hon vill avtjäna frihetsstraffet i Finland.

24 §. *Översändande av en framställning till tingsrätten.* Paragrafen föreskriver att åklagaren hos tingsrätten ska göra en framställning om att denna fattar beslut om utlämningen. Framställningen ska göras skriftligt och den som begärs utlämnad ska ges en kopia av den.

För dem som begärs utlämnade är det viktigt att de på begäran får kopian på ett språk som de förstår. Utskottet föreslår ett tillägg i paragrafen med detta innehåll.

30 §. *Återkallelse av samtycke.* Den som begärs utlämnad kan enligt paragrafen återkalla sitt samtycke till utlämningen till dess att beslutet om utlämning har verkställts.

Enligt motiven till propositionen (s. 43/II) ska domstolen behandla utlämningsärendet på nytt om en person återtar sitt samtycke. Utskottet föreslår att detta nämns i paragrafen.

33 §. *Tingsrättens beslut.* Paragrafen har regler för vad tingsrättens beslut ska innehålla. Eftersom det i senare paragrafer behöver hänvisas till det i 1 mom. nämnda rambeslutet, föreslår utskottet att det görs ett lagtekniskt tillägg till paragrafen.

49 §. *Uppskov med verkställigheten.* I paragrafen finns bestämmelser inte bara om uppskov med verkställigheten utan också om tillfällig ut-

lämning. Utskottet föreslår att paragrafrubriken ändras för att bättre motsvara paragrafens innehåll.

58 §. *Iakttagande av specialitetsbestämmelsen.* Sakkunniga som utskottet hört har påpekat att det är oklart vad som avses med "slutligt frigivande" i 2 mom. 1 punkten. Med anledning av detta vill utskottet konstatera att 2 kap. 17 § i lagen om verkställighet av straff säger att "har fånge blivit villkorligt frigiven och icke ... förverkat den villkorliga friheten, skall han anses hava utstått frihetsstraffet till fullo, då prøvotiden gått till ända". Det har ingen betydelse för saken om en person har en övervakare under villkorlig frihet. En rannsakningsfånge som inte meddelats reseförbud och en fängelsefånge som har avtjänat sitt straff dag för dag anses ha frigivits slutligt när han eller hon de facto frigivits.

Eftersom utskottet föreslår en ny 59 § i lagen, måste hänvisningen i 3 mom. ändras.

59 §. *Iakttagande av villkor (Ny).* Eftersom den föreslagna lagen inte uttryckligen säger att om en annan medlemsstat eventuellt som villkor ställer att en medborgare från den andra medlemsstaten som utlämnats till Finland för lagföring ska återsändas till hemstaten, måste de finska myndigheterna iakttä detta villkor. Utskottet föreslår att lagen kompletteras med en bestämmelse om iakttagande av villkor. Till följd av tillägget måste också mellanrubriken kompletteras.

Till följd av paragraftillägget uppenbaras de följande paragraferna.

62 (61) §. *Framställning om vidareutlämning.* I och med den nya paragrafnumreringen måste hänvisningen i paragrafen ändras.

69 (68) §. *Tillstånd till transport.* I paragrafen ingår bestämmelser som tillåter att en person som begärs utlämnad får transporteras via Finland. Enligt paragrafen kan detta ske, om personen begärs utlämnad från en medlemsstat eller en stat som inte hör till Europeiska unionen till en annan medlemsstat.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det inte på alla punkter är förenligt med rambeslutet att de föreslagna bestämmelserna om transport också ska gälla finska medborgare. Artikel 25.1 i rambeslutet tillåter medlemsstaterna att utnyttja möjligheten att vägra transitering genom sitt territorium när transitering begärs för en medborgare eller varaktigt bosatt för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd. När det gäller medborgare eller varaktigt bosatta i transiteringsmedlemsstaten tillåter artikel 25.1 andra stycket i rambeslutet dessutom att transiteringen får underkastas villkoret att personen efter att ha hörts återsänds till transiteringsmedlemsstaten för att där avtjäna det fängelsestraff eller den frihetsberövande åtgärd som dömts ut.

Lagutskottet föreslår att paragrafen kompletteras med ett nytt 2 och 3 mom., varvid 2 mom. i propositionen blir 4 mom. Genom momenten genomförs de för lagstiftningsordningen väsentliga ändringar som grundlagsutskottet yrkat på i sitt utlåtande. Riksdagen behandlar just nu ett förslag till ändring av grundlagen och om det godkänns gäller det att åter ta ställning om den i paragrafen föreslagna begränsningen är nödvändig eller inte. Därför har utskottet inte ansett det nödvändigt att utsträcka ändringarna till att även gälla i Finland varaktigt bosatta utlänningar.

70 (69) §. *Framställning om transport och*
71 (70) §. *Transport med flyg.* Till följd av omnumreringen av paragraferna och de föreslagna tilläggen till 69 (68) § måste hänvisningarna i paragrafen ses över.

73 (72) §. *Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.* Paragrafen har nödvändiga bestämmelser för lagens ikraftträdande och det är på dem det beror vilken lag som ska tillämpas i respektive fall. Övergångsbestämmelserna har skrivits utgående från att lagen träder i kraft den 1 januari 2004. Lagförslaget har emellertid behandlats i ett så sent skede att det inte är helt klart att så sker och därför föreslår utskottet att datum inte anges i övergångsbestämmelserna. Samtidigt föreslår utskottet ett nytt 4 mom. om att den lag

som gällde innan denna lag trädde i kraft ska tillämpas på sådana medlemsstater som före lagens ikraftträdande tillämpar någon annan lagstiftning än den som avser ikraftsättande av rambeslutet.

Ingressen. Utskottet föreslår med hänvisning till avsnittet om lagstiftningsordning att lagförslagets ingress ändras så att den motsvarar lagstiftningsordningen enligt grundlagens 95 § 2 mom.

5. Lag om ändring av 31 kap. rättegångsbalken (Nytt lagförslag)

9 b §. Under utskottsbehandlingen ställdes frågan vad man ska göra om en person i Finland dömts till gemensamt fängelsestraff för flera brott, men en främmande stat går med på att utlämna personen bara för vissa av dem. Den främmande staten kan förvägra utlämning exempelvis av den anledningen att kravet på dubbel straffbarhet inte uppfylls eller att staten åberopar någon annan grund för förvägran. Det finns inga regler för hur ett gemensamt fängelsestraff kan brytas i ett sådant fall. Även om man kan anta att sannolikheten för situationer av detta slag minskar i och med rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, som medger utlämning för allt fler brott, anser utskottet det befogat att föregripa situationerna och ta in en särskild bestämmelse om dem i rättegångsbalken. Därför föreslår lagutskottet att riksdagen antar en ny lag om ändring av 31 kap. rättegångsbalken.

Enligt paragrafen återbryter högsta domstolen ett utdömt gemensamt fängelsestraff och bestämmer straffen separat för de brott för vilka utlämning är möjlig eller för vilka en främmande stat gett sitt samtycke till utlämning. Dessutom bestäms straffen också för de övriga brotten. Men för dessa andra brott får verkställighetsåtgärder inte vidtas. Förfarandet är trots allt ändamålsenligt i och med att det hinder för verkställigheten som följer av specialitetsbestämmelsen undanröjs i vissa fall. I exempelvis 58 § 2 mom. 1 punkten i europeiska utlämningslagen föreskrivs det att specialitetsbestämmelsen inte tillämpas, om den utlämnade har haft möjlighet att

lämna Finland men inte har gjort detta inom 45 dagar efter sitt slutliga frigivande eller har återvänt till Finland efter att först ha lämnat landet.

Som bestämmelsen är formulerad gäller den situationer där en främmande stat redan fattat beslut om utlämning i fråga om vissa brott men vägrat utlämning i fråga om andra men trots det lämnat ut personen till Finland. Men bestämmelsen gäller också fall där den främmande staten kräver att straffet för ett enskilt brott specificeras innan den fattar sitt utlämningsbeslut.

För att garantera den dömde ett fullgott rättskydd föreskrivs det i paragrafen också att de straff som bestäms inte sammantaget får vara strängare än det ursprungliga gemensamma fängelsestraffet.

Enligt förslaget ska den myndighet som är behörig att begära en person utlämnad till Finland för verkställighet av ett utdömt straff ha rätt att yrka på återbrytning av ett gemensamt fängelsestraff. Till exempel i det förfarande som föreskrivs i den föreslagna europeiska utlämningslagen är brottspåföljdsverket en sådan myndighet. Enligt rättegångsbalkens 31 kap. 13 § ska vid handläggningen av ansökningsen i tillämpliga delar iaktas det som bestäms i 4 och 5 § om klagan. I de sistnämnda paragraferna finns bestämmelser om hörande och införskaffande av nödvändig utredning. Om personen fortfarande befinner sig i den främmande staten, kan hörandet vid behov ske inom ramen för rättslig hjälp. Den dömde ska också höras om för vilka brott i det återbrutna fängelsestraffet samtycke till utlämnande kan ges och för vilka inte.

Den nya paragrafen som medger återbrytning av ett gemensamt fängelsestraff i utlämningsfall föreslås bli inplacerad i rättegångsbalkens 31 kap. som 9 b § med motiveringen att den gällande 9 a § handlar om återbrytning av gemensamt fängelsestraff. Som en följdändring flyttas nuvarande 9 b § framåt ett steg och blir 9 c §.

9 c och 10 §. Som ovan relaterats föreslås nuvarande 9 b § bli 9 c §. Eftersom 10 § 1 mom. innehåller en hänvisning till gällande 9 b §, bör hänvisningen ändras till att gälla 9 c §.

Lagstiftningsordning

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att rambeslutet är en internationell förpliktelse av det slaget att det lagförslag som avser att sätta i kraft det ska behandlas i den ordning som föreskrivs i grundlagens 95 § 2 mom. Ett villkor för att den i grundlagsbestämmelsen avsedda inskränkta grundlagsordningen ska kunna komma i fråga är att lagförslaget inte innehåller annat än bestämmelser som direkt kan härledas från den internationella förpliktelsen och som kräver grundlagsordning.

Grundlagsutskottet påpekar att det inte helt och hållet är ett krav i rambeslutet att bestämmelserna om transitering också ska gälla finska medborgare. Lagutskottet har emellertid ovan föreslagit att 69 (68) § ska ändras så att finska medborgare intar en särställning i tillämpningen av bestämmelsen i den utsträckning rambeslutet

medger det. I enlighet med yttrandet från grundlagsutskottet kan efter att den föreslagna ändringen godkänts lagförslag 1 godkännas i den ordning 95 § 2 mom. i grundlagen föreskriver.

Förslag till beslut

Med stöd av det som anförs ovan föreslår lagutskottet att

att lagförslag 2—4 godkänns utan ändringar

att lagförslag 1 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag)

att ett nytt lagförslag 5 godkänns (Utskottets förslag till ny lag)

Utskottets ändringsförslag**1.****Lag****om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen**

I enlighet med riksdagens beslut, *tillkommet på det sätt som 95 § 2 mom. grundlagen anger*, föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

(Som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

2 kap.

Utlämning från Finland till en annan medlemsstat*Allmänna förutsättningar*

2 §

(Som i RP)

3 §

Utlämning utan kontroll av dubbel straffbarhet

Utlämning skall beviljas oberoende av om den gärning som ligger till grund för framställningen utgör brott enligt finsk lag eller inte, om gärningen enligt den ansökande medlemsstatens lagstiftning är en sådan gärning som avses i 2 mom. och det strängaste straffet för gärningen enligt lagstiftningen i medlemsstaten i fråga är ett frihetsstraff på minst tre år. *Utlämning för verkställighet av frihetsstraff förutsätter dessutom att det straff som har dömts ut är ett frihetsstraff på minst fyra månader.*

(2 mom. som i RP)

4 §

(Som i RP)

Grunder för förvägrande

5 §

Ovillkorliga grunder för förvägrande

Utlämning skall förvägras, om

(1—5 punkten som i RP)

6) det finns grundad anledning att misstänka att den, som begärs utlämnad, på grund av ursprung, tillhörighet till en viss samhällsgrupp, religion, övertygelse eller politisk åsikt *riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet* eller blir utsatt för förföljelse som riktar sig mot hans eller hennes liv eller frihet eller annan förföljelse, eller om det med fog kan antas att hans eller hennes mänskliga rättigheter eller i grundlagen tryggade rättsskydd, yttrandefrihet eller föreningsfrihet kränks.

Utlämning skall också förvägras om utlämning med hänsyn till personens ålder, hälsotillstånd eller övriga personliga förhållanden eller på grund av särskilda omständigheter av humanitära skäl vore oskäligt och oskäligheten inte kan elimineras genom senareläggning av verkställigheten med stöd av 47 §. (Nytt 2 mom.)

6 och 7 §

(Som i RP)

Villkor

8 §

(Som i RP)

9 §

Villkor som gäller utevarodom

(Som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

10 §

(Som i RP)

Behöriga myndigheter

11 §

(Som i RP)

12 §

Behöriga åklagare

Om inte något annat föreskrivs i denna lag är *häradsåklagarna inom Helsingfors, Kuopio, Uleåborgs och Tammerfors tingsrätter* behöriga att sköta de åklagaruppgifter som avses i denna lag.

(2 mom. som i RP)

Översändande av en framställning om utlämning och framställningens innehåll

13—15 §

(Som i RP)

Gripande och tagande i förvar

16—19 §

(Som i RP)

Biträde och försvarare

20 §

Rätt till biträde och försvarare

(1 mom. som i RP)

Om den som begärs utlämnad begär det, skall för honom eller henne förordnas en försvarare. Till försvararen skall betalas en skälig ersättning som fastställs av domstolen och som staten skall svara för. På *förordnande av en försvarare på tjänstens vägnar samt på försvararen tillämpas* i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 2 kap. lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

(3 mom. som i RP)

Beredningen av ett utlämningsärende

21 §

Underrättelser och förfrågningar till den som begärs utlämnad

När den som begärs utlämnad har tagits i förvar eller annars påträffats i Finland med anledning av en framställning om gripande och utlämning, skall centralkriminalpolisen utan dröjsmål bevisligen delge honom eller henne framställningen samt redogöra för dess innehåll. Den som begärs utlämnad skall också upplysas om möjligheten att samtycka till utlämningen och till att han eller hon i den medlemsstat till vilken utlämningen sker åtalas, straffas eller berövas friheten för ett annat brott som begåtts före utlämningen än det för vilket utlämning begärs, samt till vidareutlämning till någon annan medlemsstat. Den som begärs utlämnad skall dessutom upplysas om innebörden av samtycket. Personen i fråga skall (*utesl.*) tillfrågas om han eller hon har för avsikt att samtycka till utlämningen eller anser att de grunder för förvägrande eller de villkor som anges i denna lag kan tillämpas i saken. *Vid behov skall den som begärs utlämnad tillfrågas om han eller hon har för avsikt att an hålla om att få avtjäna frihetsstraffet i Finland.*

(2 och 3 mom. som i RP)

22 och 23 §
(Som i RP)

24 §

Översändande av en framställning till tingsrätten

Åklagaren skall hos tingsrätten göra en framställning om att denna fattar beslut om utlämningen. Framställningen skall göras skriftligen. Åklagaren skall tillställa den som begärs utlämnad en kopia av framställningen *på ett språk som denne förstår.*

(2 och 3 mom. som i RP)

*Behandlingen av ett utlämningsärende*25—29 §
(Som i RP)

30 §

Återkallelse av samtycke

(1 mom. som i RP)

Om den som begärs utlämnad återkallar sitt samtycke till utlämningen skall domstolen behandla utlämningsärendet på nytt. *Den tid som förflyter mellan dagen för samtycket och dagen för återkallelsen beaktas inte* när tidsfristerna enligt denna lag beräknas.

31 och 32 §
(Som i RP)

33 §

Om det ställs ett sådant villkor för utlämningen som avses i 8—10 § skall villkoret anges i tingsrättens beslut. Dessutom skall i tingsrättens beslut uppges eventuellt samtycke som den som begärs utlämnad har avgivit. Om tingsrätten beviljar utlämning, skall i beslutet också nämnas att den ansökande medlemsstaten är skyldig att iaktta bestämmelserna i artiklarna 27 och 28 i rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (2002/584/RIF, *rambeslutet*).

(2 och 3 mom. som i RP)

34—36 §
(Som i RP)

Ändringssökande

37—43 §
(Som i RP)

Verkställighet

44—48 §
(Som i RP)

49 §

Uppskov med verkställigheten och tillfällig utlämning

(1 och 2 mom. som i RP)

Specialitetsbestämmelse och vidareutlämning

50—52 §
(Som i RP)

3 kap.

Utlämning från en annan medlemsstat till Finland

Allmänna förutsättningar

53 §
(Som i RP)

Förfarande

54—57 §
(Som i RP)

Specialitetsbestämmelse och villkor

58 §

Iakttagande av specialitetsbestämmelsen

(1 och 2 mom. som i RP)

Den åklagare som är behörig att utföra åtal i brottmålet i fråga kan begära samtycke enligt 2 mom. 7 punkten. Framställningen skall grunda sig på ett sådant häktningsbeslut som avses i 60 §, och den skall åtföljas av en skriftlig utsaga om framställningen av den som utlämnats till Finland. Brottspåföljdsverket kan begära samtycke till verkställighet av ett fängelsestraff som har dömts ut i Finland med stöd av 2 mom. 3 punkten. De framställningar som avses i detta moment skall innehålla de uppgifter som avses i 14 § 1 mom.

59 § (Ny)

Iakttagande av villkor

I fråga om den som har utlämnats till Finland skall de villkor iaktas som i enlighet med rambeslutet har ställts i utlämningsbeslutet.

60 (59) §
(Som i RP)

Vidareutlämning

61 (60) §
(Som i RP)

62 (61) §

Framställning om vidareutlämning

Om en medlemsstat gör en framställning om att någon som har utlämnats till Finland från en annan medlemsstat skall vidareutlämnas till den och vidareutlämning inte är möjlig enligt 61 § 2 mom. 1—3 eller 5 punkten, skall den behöriga åklagaren begära samtycke till vidareutlämningen av den medlemsstat från vilken personen

utlämnades till Finland. Framställningen skall innehålla de uppgifter som avses i 14 § 1 mom.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

63—68 (62—67) §
(Som i RP)

Transport

69 (68) §

Tillstånd till transport

(1 mom. som i RP)

Tillstånd får inte beviljas om den i 1 mom. avsedda personen som begärs utlämnad är finsk medborgare och utlämningen avser verkställighet av ett frihetsstraff och den som begärs utlämnad inte har samtyckt till att transporteras via Finland. (Nytt 2 mom.)

Om den som begärs utlämnad är finsk medborgare och utlämningen avser åtgärder för väckande av åtal skall som villkor för utlämning ställas att den som begärs utlämnad omedelbart efter att domen vunnit laga kraft återsänds till Finland för att där avtjäna ett eventuellt frihetsstraff, om han eller hon har anhållit om att få avtjäna sitt straff i Finland. Frihetsstraffet skall verkställas i Finland med iakttagande av vad som särskilt föreskrivs om det. (Nytt 3 mom.)

(4 mom. som 2 mom. i RP)

70 (69) §

Framställning om transport

Om en person som begärs utlämnad skall transporteras till Finland via en annan medlemsstat, skall den behöriga myndigheten begära tillstånd till transporten. Framställningen skall innehålla de uppgifter som anges i 69 § 1 mom. 1—4 punkten, och den skall sändas så som anges i 69 § 4 mom.

71 (70) §

Transport med flyg

Som transport betraktas inte transport med flyg utan mellanlandning. Om en landning görs före den slutliga destinationen, tillämpas dock 69 och 70 §.

72 (71) §
(Som i RP)

5 kap.

Ikraftträdande

73 (72) §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

(1 mom. som i RP)

Lagen tillämpas på framställningar om gripande och utlämning som har överlämnats efter det att lagen har trätt i kraft. På andra medlemsstaters framställningar om utlämning som är anhängiga i Finland när lagen träder i kraft tillämpas den lag som gällde före lagens ikraftträdande.

Om en annan medlemsstat har meddelat att den vid mottagandet av framställningar tillämpar de bestämmelser som gällde innan lagstiftning om ikraftsättande av rambeslutet trädde i kraft på gärningar som har begåtts före en av medlemsstaten uppgiven tidpunkt, tillämpar också Finland som ansökande medlemsstat den lag som gällde innan denna lag trädde i kraft.

Om en annan medlemsstat efter att denna lag har trätt i kraft tillämpar någon annan lagstiftning på utlämning på grund av brott än den lagstiftning som avser ikraftsättande av rambeslutet, tillämpar Finland på motsvarande sätt på en sådan stat den lag som gällde innan denna lag trädde i kraft. (Nytt 4 mom.)

*Utskottets förslag till ny lag***5.****Lag****om ändring av 31 kap. rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut ändras i rättegångsbalken 31 kap. 9 b § och 10 § 1 mom. sådana de lyder i lag 360/2003 och fogas till 31 kap. en ny 9 c § som följer:

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

9 b §

En lagakraftvunnen brottmålsdom kan också återbrytas om en person har begärts utlämnad till Finland för att avtjäna ett med stöd av 7 kap. strafflagen utdömt gemensamt fängelsestraff och utlämning inte är möjlig för alla de brott som ingår i det gemensamma fängelsestraffet eller om samtycke inte ges i fråga om något av brotten. Högsta domstolen skall då bestämma straffen separat för de brott för vilka utlämning är möjlig eller för vilka samtycke till utlämning ges samt för de övriga brotten. De straff som bestäms på detta sätt får inte sammanlagt vara strängare än det ursprungliga gemensamma fängelsestraffet.

9 c §

En lagakraftvunnen brottmålsdom som gäller en förverkandepåföljd kan återbrytas till svarandens nackdel,

1) om en i 8 § 1 eller 2 punkten nämnd omständighet har förelegat och den kan antas ha inverkat på att en förverkandepåföljd inte har dömts ut eller att den har dömts ut väsentligt lindrigare än vad som borde ha varit fallet, eller

2) om en omständighet eller ett bevis åberopas som inte tidigare har lagts fram och ett fram-

läggande sannolikt hade lett till att en förverkandepåföljd hade dömts ut eller att förverkandepåföljden hade dömts ut väsentligt strängare.

En dom återbryts inte av ett skäl som nämns i 1 mom. 2 punkten, om det inte görs sannolikt att parten inte har kunnat åberopa omständigheten eller beviset i fråga vid den domstol som har meddelat domen, eller genom att söka ändring i domen eller att han annars har haft giltiga skäl att inte åberopa omständigheten eller beviset.

10 §

Ansökan om återbrytande av en dom i tvistemål samt till nackdel för den åtalade i brottmål eller i sådana fall som avses i 9 c § till nackdel för svaranden skall göras inom ett år från den dag då sökanden fick del av den omständighet som ligger till grund för ansökan eller, om ansökan grundar sig på någon annans brottsliga förfarande, från den dag då domen angående detta vann laga kraft. Den nämnda tiden skall dock inte räknas från ett tidigare datum än den dag då den dom som begärs återbruten vann laga kraft. Då ansökan i tvistemål stöder sig på en omständighet som nämns i 7 § 1 mom. 4 punkten räknas tiden från den dag domen vann laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 10 december 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
vordf. Susanna Rahkonen /sd
medl. Esko Ahonen /cent
Lasse Hautala /cent
Reijo Kallio /sd
Petri Neittaanmäki /cent
Lauri Oinonen /cent
Heli Paasio /sd

Lyly Rajala /kd
Tero Rönni /sd
Petri Salo /saml
Pertti Salovaara /cent
Minna Sirnö /vänst
Timo Soini /saf
Marja Tiura /saml
Jan Vapaavuori /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.

LaUB 7/2003 rd — RP 88/2003 rd